

ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดสารต้านเชื้อแบคทีเรีย

มีคุณหรือโทษ?

รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ. พิมลพรรณ พิตยานุกูล
ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

จะเกิดอะไรขึ้นถ้าใช้สารต้านเชื้อแบคทีเรียบ่อยเกินความจำเป็น ?

สังคมปัจจุบัน ผู้คนหันมาดูแลสุขภาพและอาจจะมากเกินไปในบางราย ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด เช่น สบู่อาบน้ำล้างหน้า รวมถึงผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่ใช้ในครัวเรือนทั่วไป ผู้ผลิตได้ผสมสารต้านเชื้อแบคทีเรียลงในผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าผู้บริโภคมากมาย ที่ต้องการความมั่นใจเกี่ยวกับความสะอาดหมดจด จะนิยมซื้อหามาใช้ประจำตัวและประจำบ้าน เพื่อต้องการกำจัดการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรียที่อาจมีอยู่รอบกายให้สิ้นซาก เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตนเองและครอบครัวมีสุขภาพแข็งแรงปราศจากโรคติดเชื้อทั้งหลาย นักวิชาการทางการแพทย์ได้มีการถกเถียงถึงความเสี่ยงและอันตรายสำหรับผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ผสมสารต้านเชื้อแบคทีเรียที่บ่อยและมากเกินไป เพราะจะทำให้ร่างกายนอกจากจะไม่มีภูมิคุ้มกันต้านทานต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว อาจมีผลทำให้เชื้อแบคทีเรียมีพัฒนาการที่แข็งแรง กลายพันธุ์เป็นสายพันธุ์ใหม่ที่เรียกกันว่า 'Superbugs' เจกเช่น 'ซูเปอร์แมน' อันอาจทำให้ยาปฏิชีวนะที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันใช้ไม่ได้ผล

เชื้อแบคทีเรีย มีทั้งชนิดให้คุณและโทษ รู้หรือไม่?

เชื้อจุลินทรีย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบคทีเรีย มีทั้งชนิดที่มีคุณและมีโทษต่อร่างกาย อย่างเช่นภายในลำไส้ จะมีแบคทีเรียอาศัยอยู่ประจำ และจะคอยช่วยร่างกายกินเชื้อแบคทีเรียชนิดที่แปลกปลอมเข้าร่างกายไม่ให้ลุกลามจนกลายเป็นโรค สำหรับผู้ที่กินยาปฏิชีวนะบ่อยๆ ยาจะไปทำลายเชื้อแบคทีเรียทุกชนิดให้หมดไป ร่างกายจะเกิดการติดเชื้อ และต้องใช้ยาชนิดที่แรงขึ้นทุกครั้งมีฉะนั้นจะไม่สามารถรักษาโรคได้ อีกกรณีให้เห็นการพัฒนาการของเชื้อแบคทีเรียเป็น 'Superbacteria' คือในโรงพยาบาล จะพบว่าเชื้อที่พบในโรงพยาบาลจะดื้อยาและแข็งแรงมาก เพราะโรงพยาบาลจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อแบคทีเรียเป็นประจำ นักวิชาการทั่วโลกกำลังเป็นห่วงว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะขยายวงกว้างมาถึงสังคมในบ้านหากผู้คนในสังคมยังใช้สินค้าทำความสะอาดผสมสารต้านเชื้อแบคทีเรียในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ สารต้านเชื้อแบคทีเรียจะถูกผสมผสมลงในผลิตภัณฑ์เกือบทุกชนิด แม้กระทั่งน้ำยาซักผ้า ล้างจาน ขัดพื้น ล้างรถ รวมถึงของเล่นเด็ก ผู้บริโภคหลายคนอาจเกิดความมั่นใจถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ปลอดภัยจากเชื้อแบคทีเรีย นักวิชาการกำลังเป็นห่วงว่าวันหนึ่งข้างหน้าจะทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีแบคทีเรียดื้อและทนต่อสารต้านเชื้อแบคทีเรียตัวเดิมๆ ที่ใช้กันเป็นประจำ และอาจติดต่อยาปฏิชีวนะด้วยซ้ำไป

เชื้อแบคทีเรีย เป็นเซลล์ขนาดเล็กมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า สามารถพบได้บนพื้นผิวที่ ่วไป ในทุกส่วนของร่างกาย ทั้งผิวสัมผัสภายในและภายนอกร่างกาย เช่น เยื่อบุลำไส้ และผิวหนัง แบคทีเรียบางชนิดก่อให้เกิดโรคร้ายแรง แต่บางชนิดจะให้คุณต่อร่างกาย ในความเป็นจริงเชื้อ แบคทีเรียชนิดที่อาศัยอยู่ในร่างกายคนเราจะช่วยทำหน้าที่ปกป้องร่างกายจากโรคร้ายโดยการ ช่วยกินเชื้อโรคที่แปลกปลอมเข้าร่างกาย ด้วยวิธีการธรรมชาตินี้ทำให้เชื้อที่แปลกปลอมเข้าร่าง กายไม่สามารถขยายจำนวนได้ ช่วยป้องกันการเกิดโรคได้ แต่เราต้องใช้สารต้านเชื้อ แบคทีเรียหรือยาปฏิชีวนะเป็นประจำ ยาเหล่านี้ไม่อาจจำแนกเชื้อแบคทีเรียชนิดเป็นคุณหรือ ชนิดเป็นโรคได้ จะทำลายไปหมด ในที่สุดเชื้อแบคทีเรียที่แข็งแรงจากการพัฒนาสายพันธุ์ จะอยู่ รอดในร่างกายเราไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกร่างกาย

หากใช้สารต้านเชื้อแบคทีเรียเป็นประจำ เราจะได้ ‘ซูเปอร์แบคทีเรีย’ ?

สารต้านเชื้อแบคทีเรียที่นิยมใช้ผสมอยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางและสินค้าอุปโภค บริโภคทั้งหลายในครัวเรือนคือ ไตรโคโรแซน (Triclosan) จะพบทั้งในผลิตภัณฑ์ล้างหน้า สบู่เหลว อาบน้ำ โลชั่น นทาผิวและอื่นๆ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในกรุงบอสตัน สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า ผู้บริโภคมักจะคิดว่าการใช้ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อเหล่านี้เป็นประจำ จะช่วย สร้างสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้อยู่ในสภาวะปราศจากเชื้อ และจะปลอดภัยจากโรคร้ายมากที่สุด ความจริงแล้วหาว่าผู้บริโภคเหล่านี้กำลังทำการเปลี่ยนแปลงให้เชื้อแบคทีเรียในสิ่งแวดล้อม มีพัฒนาการเป็น ‘superbacteria’ หากยังมีการใช้สารต้านเชื้อแบคทีเรียมากเกินไปใน ชีวิตประจำวัน

วิธีการที่ดีที่สุดในการป้องกันจากติดเชื้อแบคทีเรีย

ข้อเท็จจริงในการป้องกันตนเองจากโรคติดเชื้อคือ การล้างมือด้วยสบู่กึ่งหรือสบู่เหลว ชนิดธรรมชาติ และเมื่อต้องการจับต้องอาหารทุกชนิด ให้ล้างผลไม้และผักสดด้วยน้ำสะอาด ควร หลีกเลี่ยงไข่ดิบ และเนื้อสัตว์ที่ไม่สุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อสัตว์ดิบ เช่น หมูสับ เพราะมักจะ ปนเปื้อนได้ง่ายและล้างทำความสะอาดไม่ได้ เชื้อแบคทีเรียเจริญเติบโตในสภาวะอุณหภูมิห้องที่ อุ่นๆ จึงควรเก็บอาหารในตู้เย็น การใช้สบู่ที่ ่วไปและน้ำยาล้างจานที่ปราศจากสารต้านเชื้อ ‘Triclosan’ ก็สามารถลดจำนวนเชื้อแบคทีเรียออกไปได้ เช่นเดียวกับถูล้างมือล้างหน้าด้วยสบู่ หรือผลิตภัณฑ์ล้างหน้าที่ ่วไปที่ไม่จำเป็นต้องผสมสารต้านเชื้อแบคทีเรียในทางตรงกันข้ามหาก เราใช้ผลิตภัณฑ์ผสมสารต้านเชื้อแบคทีเรีย อาจจะทำให้สารตกค้างของสารต้านเชื้อดังกล่าวบน ผิวหนังหรือภาชนะ ทำให้มีพัฒนาการของสายพันธุ์แบคทีเรียที่แข็งแรง และก่อให้เกิดโรค ประหลาดกันในสังคมที่รักษายาก

ผลิตภัณฑ์ต้านเชื้อแบคทีเรียเหมาะกับผู้บริโภคกลุ่มไหน ?

คนป่วยที่มีร่างกายอ่อนแอ มีภูมิคุ้มกันต่ำ คนชรา ผู้ที่เป็นโรคติดเชื้อ และอยู่ระหว่างการ รักษา สมควรที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยจากเชื้อจุลินทรีย์ จึงเหมาะสมที่จะดูแลด้วย ผลิตภัณฑ์ผสมสารต้านเชื้อแบคทีเรีย ส่วนคนที่ ่วไปที่ไม่มีปัญหาสุขภาพ ควรดูแลสุขภาพ

สะอาดทั่วไป การชำระล้างด้วยน้ำสะอาดและผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นร่างกายหรือครัวเรือนก็เพียงพอแล้ว เราจะไม่เป็นคนหนึ่งที่ช่วยพัฒนาเชื้อแบคทีเรียสายพันธุ์ใหม่ที่แข็งแกร่งร้ายให้สังคมรุ่นลูกหลานต้องปวดหัว

เอกสารอ้างอิง

1. <http://www.anapsid.org/superbugs.html>
2. <http://www.fda.gov/ForConsumers/ConsumerUpdates/ucm378393.htm>
3. <http://www.webmd.com/a-to-z-guides/features/antibacterial-soap-do-you-need-it>
4. <https://www.sharecare.com/health/superbugs/article/antibiotic-resistant-superbug-in-your-home>